

PAUL VALERY
ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΠΟΙΗΣΗ

Τὰ βιβλία ἔχουνε τοὺς ἴδιους εχθροὺς μὲ τὸν ἄνθρωπο: τὴ φωτιά, τὴν ὑγρασία, τὰ ζῶα, τὸ χρόνο· καὶ τὸ ἴδιο τοὺς τὸ περιεχόμενο.

Οἱ σκέψεις κα' οἱ συγκινήσεις ὀλόγυμες εἶναι κα' αὐτὲς ἐλαττωματικὲς σὰν τοὺς ὀλόγυμους ἀνθρώπους. Πρέπει λοιπὸν νὰ τίς γύσσουμε.

Ἡ σκέψη ἔχει τὰ δύο γένη: γονιμοποιεῖται καὶ προσφέρεται μόνη της.

Προεισαγωγή

Ἡ ὑπόσταση τῆς ποίησης εἶναι καθ' αὐτὸ ἀρνητικὴ, ἔξ οὗ μπορεῖ κανεὶς νὰ συμπεράνει μελλοντικούς πειρασμούς περηφάνειας. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο μοιάζει μὲ τὸν ἴδιο τὸ Θεό.

Μπορεῖ κανεὶς νὰναι κουφὸς ὡς πρὸς αὐτή, τυφλὸς ὡς πρὸς Ἐκεῖνον—οἱ συνέπειες εἶναι ἀνεπαίσθητες.

Μὰ αὐτὸ πὸν ὅλος ὁ κόσμος μπορεῖ ν' ἀρνιέται καὶ πὸν μεῖς θέλουμε νὰ εἶναι—γίνεται κέντρο κα' ἰσχυρὸ σύμβολο τοῦ δικαιοῦματός μας νὰ ἴμαστε μεῖς.

Ἐνα τραγοῦδι πρέπει νὰναι μιὰ γιορτὴ τοῦ νοῦ. Δὲ μπορεῖ νὰναι τίποτε ἄλλο.

Γιορτὴ: εἶναι ἓνα παιχνίδι, μὰ παιχνίδι ἐπίσημο, τακτοποιημένο καὶ οὐσιαστικὸ: εἰκόνα τοῦ ἀσυνείθιστου, τῆς κατάσταθης πὸν οἱ πρᾶσπάθειες εἶναι ρυθμοί, μὲ ἀνταπόδοση.

Πανηγυρίζει κανεὶς κάτι, συμπληρώνοντάς το ἢ παροουσιάζοντάς το στὴν πιὸ ἀγνή κα' ὠμορφη κατάσταση.

Ἐδῶ, ἡ δύναμη τοῦ λόγου καὶ τὸ ἀντίστροφο φαινόμενο της, ἡ κατανόηση, ἡ ἰδιότητα τῶν πραγμάτων πὸν χωρίζει. Ἀπομακρύνει κανεὶς τὶς ἀθλιότητές του, τὶς ἀδυναμίες του, τὸ καθημερινὸ του. Διοργανώνει ὅλη τὴ δυνατότητα τῆς γλώσσας.

Ἐτσι καὶ τέλειωσε ἡ γιορτὴ, τίποτε δὲν πρέπει ν' ἀπομείνει. Στάχτες καὶ στεφάνια καταπατημένα.

Στὸν ποιητὴ:

Τὸ αὐτὸ μιλάει.

Τὸ στόμα ἀκούει.

Εἶναι ἡ ἐξυπνάδα κα' ἡ ἐργήγορη πὸν γονιμοποιεῖ κα' ὄνειρεύεται.

Εἶναι ὁ ὕπνος πὸν βλέπει ξεκάθαρα.

Εἶναι ἡ εἰκόνα καὶ τὸ φάντασμα πὸν ἐρευνοῦνε.

Ἡ ἔλλειψη καὶ τὸ χάσμα πὸν δημιουργοῦν.

Οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ἔχουνε γὰ τὴν ποίηση μιὰ ἰδέα τόσο συγκεχυμένη, πὸν ἡ ἴδια αὐτὴ ἡ σύγχυση τῆς ἰδέας τοὺς εἶναι γι' αὐτοὺς ὁ ὄρισμός τῆς ποίησης.

Ἡ ποίηση

Εἶναι ἡ δοκιμὴ νὰ παρουσιάσει ἢ νὰ ἀποδώσει κανεὶς μὲ τὰ μέσα τῆς ἐναρθρησ γλώσσας τὰ πράγματα ἢ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, πὸν ἀποπειρῶνται νὰ ἐκδηλώσουνε σκοτεινὰ τὶς φωνές, τὰ δάκρυα, τὰ χάρδια, τὰ φιλιὰ, τοὺς στεναγμούς κτλ. καὶ πὸν φαίνονται νὰ θέλουν νὰ ἐκφράσουν τὰ ἀντικείμενα μέσα σ' αὐτὸ πὸν ἔχουν ἀπ' τὴν ἐπιφάνεια τῆς ζωῆς ἢ ἀπ' τὸ καταστρωμένο σχέδιο.

Τὸ πρᾶγμα αὐτὸ δίχως ἄλλο δὲν προσδιορίζεται

διαφορετικὰ. Εἶναι ἀπ' τὴ φύση αὐτῆς τῆς ἐνέργειας πὸν ἐξοδιάζεται γὰ ν' ἀνταποκρίνεται σ' ἐκεῖνο πὸν εἶναι...

Ἡ σκέψη πρέπει νὰναι κρυμμένη μὲς στοὺς στίχους σὰν τὴν θρηπτικὴ ἐνέργεια μὲς στὸ φρούτο. Ἐνα φρούτο εἶναι τροφή, μὰ δὲν φαίνεται παρὰ ἡδονή. Δὲν αἰσθάνεται κανεὶς μέσα σ' αὐτὸ παρὰ ἀπόλαυση, ἀλλὰ παίρνει ὕλη. Ἡ γοητεία καλύπτει αὐτὴ τὴν ἀνεπαίσθητη τροφὴ πὸν μᾶς δίνεται.

Ἡ ποίηση δὲν εἶναι παρὰ ἡ φιλολογία ὑποταγμένη στὸ οὐσιῶδες τῆς ἐνεργου τῆς βάσης. Τὴν ξεκαθάρισαν ἀπὸ κάθε εἶδους **εἶδωλα** καὶ ἀπὸ ρεαλιστικὲς αὐταπάτες ἀπ' τὸ ἀμφίβολο ἐνδεχόμενο μεταξὺ τῆς γλώσσας τῆς «ἀλήθειας» καὶ τῆς γλώσσας τῆς «δημιουργίας» κτλ.

Μ' αὐτὸς ὁ ρόλος, σχεδὸν δημιουργικὸς, ἐπινοημένος (ἀρχικὰ πρᾶκτικὸς καὶ ἀληθινός), γίνηκε τὸ πιὸ φανερὸ ἐνδεχόμενο ἀπ' τὴν ἀστάθεια ἢ ἀπ' τὴν ἀνθαιρεσία τοῦ θέματος.

Τὸ θέμα σ' ἓνα τραγοῦδι εἶναι τόσο ξένο καὶ τόσο σπουδαῖο, ὅπως εἶναι σ' ἓναν ἄνθρωπο τ' ὄνομά του.

Οἱ μὲν, ἰδίως ποιητὲς καὶ καλοὶ ποιητὲς, βλέπουνε μὲς στὴν ποίηση μιὰ ἐνασχόληση προαιρετικῆς πολυτέλειας, μιὰ εἰδικὴ βιομηχανία, πὸν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει ἢ νὰ μὴν ὑπάρχει, νὰ ἀκμάζει ἢ νὰ χάνεται. Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ παραλείψει τοὺς μυροποιοὺς τοὺς ποτοποιοὺς κτλ.

Οἱ ἄλλοι βλέπουνε σ' αὐτὴ τὸ φαινόμενο μᾶς κυριότηας ἢ μᾶς οὐσιαστικῆς ἐνέργειας, βαθειὰ συνδεμένης μὲ τὴν κατάσταση τοῦ ἐνδόμυχου εἶναι, ἀνάμεσα στὴ γνώση, στὴ διάρκεια, τὶς κρυμμένες ταραχές, τὶς θύμησης, τ' ὄνειρο κτλ.

Ἐνῶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς πρόζας εἶναι σὰν ἔξω ἀπ' αὐτὴ τὴν ἴδια καὶ γεννιέται ἀπ' τὸ ζετύλιγμα τοῦ κειμένου—τὸ ἐνδιαφέρον τῶν τραγοιδιῶν δὲν τὰ ἐγκαταλείπει οὔτε μπορεῖ νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπ' αὐτά.

Ἡ ποίηση εἶναι μιὰ ἐπιβίωση.

Ποίηση σὲ μιὰ ἐποχὴ τῆς ἀπλοποίησης τῆς γλώσσας, τῆς μεταβολῆς τῆς φόρμας, τῆς εἰδίκευσης—εἶναι πρᾶγμα προφυλαγμένο. Θέλω νὰ πῶ, ὅτι δὲ θὰ ἐφευρίσκανε σήμερα τοὺς στίχους. Οὔτε κάθε εἶδους θεσμὸ ἐπὶ πλέον.

Ποιητὴς εἶναι ἐπίσης ἐκεῖνος πὸν ζητάει τὸ νοητὸ καὶ φανταστικὸ σύστημα πὸν ἀπὸ τὴν ἐκφρασὴ του θὰ ἔφτιαχνε ἓνα ὠμορφο γλωσσικὸ δημιούργημα. Ἡ τάδε λέξη, αὐτὴ ἡ συμφωνία τῶν λέξεων, ἐκεῖνη ἡ σύνθεση—αὐτὴ ἡ ἀρχή, πὸν συνήνησε, προκάλεσε ἢ σκόνητασε κατὰ τύχη καὶ παρατήρησε, προέρχεται ἀπ' τὴ φύση τοῦ ποιητῆ.

Ἐ λυρισμός εἶναι τὸ ἐκδήλωσι ἐνὸς στεναγμοῦ.

Ἐ λυρισμός εἶναι τὸ εἶδος τῆς ποίησης, πὸν ἀπαιτεῖ **τὴ φωνὴ στὴν ἐνέργεια**—τὴ φωνὴ πὸν ὁρμᾶναι ἀπ' εὐθείας ἢ προκαλεῖται ἀπ' τὰ πράγματα πὸν βλέπει ἢ πὸν αἰσθάνεται κανεὶς σὰν παρόντα.

Συμβαίνει τὸ πνεῦμα νὰ ζητάει τὴν ποίηση ἢ τὴ συνέχεια τῆς ποίησης σὲ κάποια πηγὴ ἢ θεότητα κρυμμένη.

Μὰ τὸ αὐτὸ ζητάει τὸν τάδε τόνο, ὅταν τὸ πνεῦμα ζητάει τὴν τάδε λέξη πὸν ὁ τόνος της δὲν ἀρμονίζεται μὲ τὴν ἐπιθυμία τοῦ αὐτοῦ.

Πολύ, πολὺν καιρὸ, ἡ ἀνθρώπινη φωνὴ στάθηκε βάση καὶ ὄρος τῆς φιλολογίας. Ἡ παρουσία τῆς φωνῆς ἐξηγεῖ

τὴν πρώτη φιλολογία, ἀπ' ὅπου ἡ κλασσικὴ πῆρε φόρμα
κι' αὐτὴ τὴ θαυμάσια ἰδιοσυγκρασία. Ὅλο τὸ ἀνθρώπινο
σῶμα παρουσιασμένο κάτω ἀπ' τὴ φωνὴ καὶ στήριγμα,
ὅρος τῆς ἰσορροπίας τῆς ἰδέας... Ἡρθε μιὰ μέρα ποὺ μά-
θανε νὰ τὴ διαβάξουν μάτι· δίχως νὰ συλλαβίζουν, δίχως
νὰ καταλαβαίνουν κι' ἡ φιλολογία νοθεύτηκε.

Ἐξέλιξη ἀπὸ τὸ ἕναρθρο στὴ κατανόηση — ἀπ' τὸ
ρουθμισμένο καὶ συγκρατημένο στὴ συντομία — ἀπ' αὐτὸ
ποὺ ἀνέχεται καὶ ἀπαιτεῖ ἕνα ἀκροατήριον, ὡς ἐκεῖνο ποὺ
ἀπομένει καὶ παρασύρει ἕνα μάτι γρήγορον, ἄπληστο, ἐλεύ-
θερον, πάνω σὲ μιὰ σελίδα.